

POLITIKAI HELYZETKÉP

Nemzetközi helyzet.

Az amerikai dollárkölcsön-politika, amelyet a Görög- és Törökországnak nyújtandó 400 millió hitelkeret nyitott meg, tovább terjed és egyre nagyobb arányokat ölt.

Kölcsönhírek terjedtek el többek között Irán, Egyiptom, Hollandia, Kína és Japánnal kapcsolatosan, a már ismert Olaszország, Lengyelország, Görögország, Ausztria, Magyarország és Kína számára folyósítandó 350 millió dolláros segítyen kívül. Maga Marshall külügyminiszter állapította meg, hogy az amerikai kongresszus behatóan tanulmányozza Kelet- és Középkelet-Európa, valamint Latinamerika politikai és gazdasági viszonyait, hogy a vizsgálatok befejeztével újabb nagyarányú segítyeket folyósítson.

A „Paris Presse” szerint az U. S. A. a Hiroshima-i atombomba robbanása óta 15.000 millió dollár segítyt folyósított Nagybritannia, Franciaország, a Szovjetunió, Hollandia, Belgium és a Fülöpszigetek számára. Hogy ez az amerikai méretekben is hatalmas összeg honnan származik, arra a National City Bank közleménye vet fényt. Ebből kiténik, hogy 385 vállalat nyeresége az 1947. év első negyedében az előző évhez képest, több mint 100%-kal emelkedett. Az amerikai aranytartalék pedig 20.500 millió dollárról 20.811 millió dollárra nőtt, noha időközben 688 millió dollárt a nemzetközi pénzügyi alapnak engedtek át.

Ezen adatok megmagyarázzák, hogy bár Európában és a nem európai háborúsújtotta országoknak kétségkívül szükségük van tőkére, de nem kevésbé van szükség az U. S. A. érdekelt köreinek piacra, ahol a felgyülemlett felleslegeket elhelyezhetik. Ezt tükrözi vissza Acheson amerikai külügyi államtitkár ama megállapítása is, hogy ha az U. S. A.-nak 1948—49-ben nem sikerülne a pénzügyi segítynyújtást más nemzetekre is kiterjesztenie, az gyors ütemben gazdasági összeomlást és világszegénységet idézne elő.

Nem kevésbé fontosak azok a hatások, amelyeket a már folyósított vagy ezután folyósítandó kölcsönök politikai síkon előidéznek. A francia baloldali pl. a Franciaországot jobbratoló, nentrég lejátszódott kormányválságot is az amerikai kölcsönök és újabb kölcsönök kilátásbahelyezésének tulajdonítja.

A francia belpolitikai válságot a Renault-gyár munkásainak bérkövetelése váltotta ki. A munkásság elégedetlen, mert a Ramadier-kormány bérrögzítő és árcsökkenő politikájára nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket: a drágulási index a várt 10% helyett csupán 3,5%-kal csökkent. Ramadier miniszterelnök azzal az indokkal, hogy a béremelés inflációt vonna magával, megtagadta a követelések teljesítését. A kommunisták viszont úgy vélték, hogy ha nem is béremelés, de termelési pótlék odaítélésével javítani lehetne a munkásság helyzetén és ezért állást foglaltak a követelések mellett. Ramadier felvetette a bizalmi kérdést és mivel a többség szavazatát elnyerte, a kommunistákat eltávolította a kormányból.

Ezzel azonban a kérdés nem jutott megoldáshoz. Nemcsak azért, mert egy régebbi egyezmény értelmében a szocialisták csak olyan kormányban vehetnek részt, amelynek tagjai között kommunisták is vannak, hanem mert olyan helyzet állt elő,

amelyet a „*France Tireur*“ úgy jellemez, hogy a többségében polgári elemekből álló kormány a munkásság érdekei ellen kormányoz. A kormány élettartamát maga *Ramadier* is legfeljebb néhány hétre becsülte.

A kommunistáknak a kormányból való eltávolítása után az *U. S. A.* folyósította a kilátásba helyezett 500 millió dollár felét. *Caffery* párisi *U. S. A.* követ pedig kijelentette, hogy megfelelő politikai fejlődés esetén Franciaország újabb jelentékeny segítségre számíthat. A „*Christian Science Monitor*“ ezen további segély feltételül — a kommunisták kizárásán kívül — szocialista vezetésű antikommunista kormány alakítását követeli, katonai támaszpontok átadása mellett.

A „*Liberation*“ viszont attól tart, hogy Franciaország újabb pénzügyi és gazdasági egyezményeket kötne az *U. S. A.*-val, az minden nemzetközi kérdésben az amerikai álláspontot erőszakolná rá a franciákra, továbbá magával hozná a Francia Unió államainak az amerikai tőke és áru számára történő megnyitási kényszerét.

A jobbrátolódás miatt francia baloldali körök *Léon Blum* munkásegység-ellenes politikáját teszik felelőssé, amely a kommunistákkal történő együttműködés helyett a középpártok egyesülésére vette az irányt.

Még el sem ült a vihar, mely a kormányban lévő ellenzéki magatartást tanúsító francia kommunista pártból ellenzékben lévő kormánypártot formált, máris újabb vészjósló jelek mutatkoztak. A gáz- és villanyenergia-telepek murkásai béremelésük kiszűrgetésére „lassított munkáütem“-et kezdtek a gyárakban. *Ramadier* a mozgalom letörésére életbeléltette a haditörvényeket és a munkásságot 1938-ban a munkásság tiltakozó sztrájkjának felszámolására. A nagyarányú visszahatás azonban *Ramadiert* a rendelet visszavonására bírta, elismerte a bérkövetelések jogosságát és június 8-ig történő rendezést helyezett kilátásba.

A párisi rádió megállapítja, hogy sem a gáz- és villanyművek, sem a sütőmunkások sztrájkjáiért a kommunista párt nem felelős, hanem éppen ellenkezőleg, a fennálló veszélyre a kormányból való kilépésével hívta fel a figyelmet.

Ugyancsak helpolitikai válságot idézett elő a dollárpolitika Itáliában is. Itt: ahogy a „*Daily Mail*“ írja, *de Gasperi* miniszterelnök a kormány 3 hónappal ezelőtti nem sikerült kísérlete óta csak az időt várta, hogy a kormánytákat a kormányból kitessékkelhesse. A jobboldal pedig még valami olasz *de Gaullet* is szívesen látott volna, akinek tekintélyuralmát is hajlandó elviselni, ha az a „rendet“ biztosítaná.

Ilyen körülmények előzték meg a válságot Itáliában. A kirobbanás közvetlen oka az volt, hogy *de Gasperi* a kormány gazdasági tervének elfogadtatásával egyidőjűen kormányát jobbfelé akarta kiszélesíteni. Miután ebbe a munkáspártok nem egyeztek bele, *de Gasperi* lemondott.

Csaknem ugyanakkor történt, hogy a római *U. S. A.* követ a „pénzügyi és gazdasági helyzetet tanulmányozandó“ körútra indult Olaszországban, amelynek eredményeként megállapította, hogy az új Itália megteremtése jelentős mértékben azoktól az üzletemberekől függ, akik a kereskedelem szabadságának elismerése esetén „amerikai bankárok meleg támogatását fogják élvezni“. E meleg támogatáson többek között nyilván a 100 millió dolláros kölcsönt kell érteni.

A válság megoldására *Nitti* kapott megbízatást, aki a jobboldal és a félfasizta *Uomo Qualunque* mellőzésével koalíciós kormányt alakított. Ekkor a keresztény demokrata párt hirtelen elhatározta, hogy csak teljes koalíció esetén vesz részt a kormányban. A „teljes koalíció“ az *Uomo Qualunque*-isták és az egyéb jobboldali elemeknek a kormányba való bevonását jelentette volna. Így a miniszterelnöki tárca.

Orlando és Bonnomi sikertelen próbálkozása után ismét *de Gasperi*hez került vissza. Utóbbi, mint ezt a „Daily Graphic“ jelenti, hogy az amerikai bankárok rokonszenvével hazája számára megnyerje, az *összes baloldali pártok kizárásával tisztán keresztény demokrata kormányt alakított*, noha ezt a belső politikai helyzet egyáltalában nem tette indokolttá.

Eképpen tehát a kommunista pártot, mint *Franciaországban*, úgy *Itáliában* is sikerült, legalább is ideiglenesen, a kormányból kizárítani s ezzel az amerikai támogatás számára a politikai feltételeket megteremteni. Döntő különbséget jelent a két helyzet között azonban az, hogy míg *Franciaországban* e célra az amerikai tőkések a *francia szocialista párt jobboldali elemeit* nyerték meg, addig *Itáliában nemcsak a munkáspártiak*, de a köztársaságiak, akcionisták, partizánok, sőt a keresztény demokrata párt baloldali elemei is *óriási tömegtüntetést rendezték*: a kizárólag elnökö tekintélyen alapuló *de Gasperi*-kormány ellen.

Nagy meglepetést keltett ezek után, hogy *Marshall* amerikai külügyminiszter *üdvözölte* az olasz népet abból az alkalomból, „amikor annak adta tanujelét, hogy hisz a demokratikus módszerekben, meg akarja őrizni az egyéni szabadságot, valamint az alapvető emberi jogokat“. Egyben az *U. S. A. további segítőkészségéről* biztosította *Itáliát*.

A „New Statesman and Nation“ ezzel kapcsolatosan azt írja, hogy az amerikai külügyminiszter *hitelképesnek* ítélte az olasz kisebbségi kormányt, amely azonban *nehéz feladatra vállalkozott*, ha az *ősz* választásokig a *szervezett munkásság ellen* akar kormányozni. Az amerikai kölcsön értékéből pedig erősen levon az a tény, hogy a *jobboldaltól* való függést idéz elő, mely *utóbbi gátolja az infláció és a fekete-piac elleni hatatos intézkedéseket*.

A horús események között nyugodt és biztató oázist jelent az a beszélgetés, amelyet *Sztálin* folytatott *Stassennel*, az amerikai republikánus párt európai körúton lévő elnökjelöltjével. A beszélgetés folyamán *Sztálin* leszögezte, hogy az *U. S. A.* kapitalista, valamint a Szovjetunió szocialista rendszere *együttműködhet*, mert az együttműködésnek az *azonos rendszer nem feltétele*. Minden nép olyan rendszert pártol, amilyen megfelel neki. A *nép által* választott rendszereket pedig *tiszteletben* kell tartani. A beszélgetés gazdasági vonatkozású részleteiből az derül ki, hogy *jelenleg* nem is annyira a piacok megszerzése, mint inkább a *meglévőknek* kihasználása van soron.

Ugyancsak megnyugtató az az indoklás, amelynek alapján a Szovjetunió a *halálbüntetést eltörölte*. Ez pedig az, hogy a *béke hosszú időre biztosítva van* és békés viszonyok között nincs szükség halálbüntetésre. Derülátó továbbá *Byrnes*, *Marshall* elődje; aki kijelentette, hogy *túlsokat beszélnek a háborúról*, túlkeveset a *békéről*, holott a *konfliktus nem elkerülhetetlen és a Szovjetunió nem akar háborút*. Békét kell teremteni, erre van is lehetőség és ha a béke megvan, akkor fenn is tartható.

Ezen béke megteremtésén, a Szovjetunióval kapcsolatos viszony megjavításán és a brit külpolitikának az amerikaiaktól való függetlenítésén fáradozik az *angol munkás párt balszárnya*, az úgynevezett „*lázadók*“ csoportja is. A csoport által kiadott „*Balra tartás*“ c. brosúra tiltakozás a *beviné politika* ellen. Részint ezen kiáltvány hatása alatt, de még inkább a rohamosan fogyó amerikai kölcsön felhasználása után következő gazdasági helyzetre való tekintettel *Nagybritanniát Kelet-európa felé fordult*. Erre enged következtetni az *angol—lengyel pénzügyi egyezmény* gyors ratifikálása, *angol kereskedelmi delegáció* érkezése Magyarországra és a *brit—szovjet*

kereskedelmi tárgyalások megújulása. E fordulat okát a „Reynolds News“ abban látja, hogy ha Nagybritannia azt akarja, hogy kereskedelmi és gazdasági nehézségei megoldásában a kelet-európai államok segítségére legyenek, akkor gyorsan és drasztikusan kell cselekednie. Egy esetleges újabb amerikai kölcsön gondolatát mind a konzervatívok, mind a munkáspártiak hevesen ellenzik. A „L'Humanité“ megjegyzi, hogy a beviniizmusnak nincs vége, Nagybritannia csupán támogatást keres Európában az egyre fokozódó amerikai nyomás ellen és a kelet-európai államokon keresztül akarja kapcsolatait a Szovjetunióval javítani.

Hogy a bevini külpolitika végéről milyen korai lenne beszélni, azt az angol munkáspárt pünkösdi Margate-i konferenciája bizonyította be. Ettől az egész világ haladó körei a Labour Party kül- és belpolitikájának módosulását várták. A konferencia lezárása után azonban kiderült, hogy semmilyen *alapotó változásról* szó nincs. A „Franc Tierur“ szerint Bevin, aki az értelmiségi „lázadókkal“ szembeni kétkézi munkásként szerepelt, erőlyesen *védelmére kelt politikájának*. A „L'Humanité“ azt állítja, hogy Bevin tekintélye a munkáspárt szervezetlensége és az antidemokratikus szavazási módszer miatt a többség akarata nem érvényesülhetett. — Érdekes megfigyelni, hogy noha a jelek szerint a bevini külpolitika felülkerekedett, az angol munkáspárt ellenzi a II. Internacionálé feltámasztását azon indokollással, hogy enélkül az egyes országok szocialista pártjai jobban tudnak együttműködni.

A brit problémák között kell Palesztináról is megemlékezni, melynek ügyében az U. N. O. rendkívüli közgyűlése ült össze. Ez a közgyűlés azonban Palesztina függetlenségének megvalósítása helyett csak egy *ténymegállapító bizottság* helyszínrücküldését határozta el, azt is megtiltván ennek, hogy jelentésében függetlenségről még csak említést is tegyen. Így a rendkívüli közgyűlés, bár Gromiko szovjet küldött független arab—zsidó állam mellett állásfoglaló beszédét „építőnek, bökülékenynek és rendkívül bátorítónak“ nevezte, *érdemleges eredmény nélkül végetért*. Az ügy rendezésére az Arab Liga vezetőségének összehívása várható.

Magyarország.

Alig telt el néhány hét az összehesküvés által kiváltott belpolitikai válságot lezáró megállapodás óta, amikor újból *aggasztó jelek* tűntek fel a belpolitikai életben.

Baloldali körök élénk visszatetszéssel figyelték a kisczardapárt néhány képviselőjének különös viselkedését, amely abban nyilvánult meg, hogy főleg vidéki népgyűléseken erősen *koalíció-, demokrácia-, köztársaság-, nép-, szovjet- és kommunista-ellenes* támadó beszédeket tartottak. A feltűnően durva támadások ellenére a párt fegyelmi bizottsága legtöbbjükét csupán a nyilvános szerepléstől tiltotta el.

Ezért a magyar baloldali vezetői ama megállapításra jutottak, hogy a kisczardapártban tulajdonképpen *kétféle vezetés és pártmagatartás* van: egy hivatalos, *koalícióhoz hű* és egy nemhivatalos, de nem kevésbé erős *koalícióellenes és antidemokratikus jellegű*. Ezen megállapítást látszott alátámasztani Balogh István, a kisczardapárt volt főtitkára is, aki a hároméves tervhez szükséges *nagybankok államosítása ellen* foglalt állást és pártját, saját bevallása szerint, *a haladás fékjeként* akarta felhasználni.

Ilyen előzmények után történt, hogy Nagy Ferenc miniszterelnök május 15-én két hét szabadságra Svájcba utazott. Utazása csak néhány találgatásban keltett gon-

dolgozókat, akik azon törték fejüket, vajjon *miért éppen Svájcban* tanulmányozza a magyar miniszterelnök az „új mezőgazdasági munkamódszereket“?

Nem kellett sokáig töprengenők: a *Szövetséges Ellenőrző Bizottság* válaszjegyzéke, amelyet *Nagy Ferencnek Kovács Béla* kikérését tartalmazó hivatalos átiratára adott, fényt derített az ügyre. A válaszjegyzék a kérésre, hogy *Kovács Bélát* adják át a magyar hatóságoknak, közölte, hogy *erre azért nincs mód, mert a nyomozást még nem fejezték be. Ellenben* csatoltan rendelkezésre bocsátotta az összeesküvés perben való felhasználás céljából *Kovács Béla* és az ügyében kihallgatott *Jackó és Saláta Gyula* vallomásait.

Ezen kihallgatási jegyzőkönyvekből kiderült, hogy *Nagy Ferenc*, a magyar miniszterelnök tudomással bírt az egész összeesküvésről, tudott arról, hogy összekötetést vettek fel a volt Szent László hadosztály parancsnokával és *mindez ellen semmit sem tett. Baráti viszonyban* volt az összeesküvő perben elítélt *Arannyal* és *Szentiványival*, valamint a megszökött *Salátával*.

Mikor mindez a kormány többi tagjainak tudomására jutott, *rendkívüli minisztertanácson* elhatározták, miszerint *Nagy Ferencnek* szabadságát megszakiítva, *azonnal haza kell térnie*, hogy magát a súlyos vádak alól a törvény előtt tisztázza. Erre azonban sor nem került, mert a hazatérésre való felhíváskor *Nagy Ferenc* kijelentette, hogy *inkább lemond tisztségéről*, de haza nem jön. Kijelentését május 31-én Bernben tett követte: *átadta a magyar követségen lemondó levelét, elismerve ezzel az ellene emélt vádak helytálló voltát.*

Sem a történelmi helyzet, sem a hároméves gazdasági terv előkészítésének sürgőssége nem engedte, hogy az ország sokáig vajdudjék a válsággal. Ezért a Köztársaság elnöke *Ortutay, Mihályfi, Oltványi, Balogh* és *Rákosival* folytatott tárgyalás után *Dinnyés Lajos* eddigi honvédelmi minisztert bízta meg a kormány megalakításával. Az új miniszterelnök demokratikus és harcós multja, álláspontja sok döntő kérdésben, így legutóbb a hároméves terv, valamint a bankok államosítása terén garancia arra, hogy nem csupán személyi változás, de politikai előrehaladás is történt.

Nagy Ferenc pedig, miután nagyobb összegű svájci frankot utaltatott ki magának, gondoskodott ingóságai és kistfia Svájcba való kijutásáról.

Az új kormány formailag csak annyiban változik, hogy *Dinnyés* honvédelmi miniszter egyben miniszterelnök is, míg az eltávozott külügyminiszter helyére ideiglenesen *Mihályfi* tájékoztatásügyi miniszter lép. A *Dinnyés-kormány* a teljes nemzeti egységet képviseli.

Nagy Ferenc helyére pártelnökként a demokratikus *Dobi István* került. Le kellett cserélni *Balogh István* pártfőtitkárt is, akít *Implon Ferenc* helyettesít ebben a beosztásban. Leváltották a házelnöki pozíciót betöltő *Varga Bélát* is, akinek *Szabó Árpád* az utóda. *Varga* ugyancsak az emigrációt tartotta célszerűbbnek: két titkárával együtt *Ausztriába* szökött. Mind *Nagyot*, mind *Vargát*, mert elárulták a parasztságot, *kizárták a pártból* és *hazatérésre szólították fel* őket. Ha ennek nem tesznek eleget hat héten belül, úgy *mindkettőjüket megfosztják magyar állampolgárságuktól*. A már felsoroltak mellett egész sor változás várható. A kompromittált vezetők leváltásán kívül az összes képviselőket és pártfunkcionáriusokat demokratikus megbízhatóság szempontjából *vizsgálat alá veszik* és a meg nem feleelőket *eltávolítják*.

A most lejátszódott válság *alapjaiban különbözik az eddigiektől*, mert — mint azt a pártba most visszalépett *Gulácsy György* mondotta — eddig mindig csak *részleges megtisztulást* hozott a jobbak akarata. Ma azonban ismét a *dolgozó magyar parasztság tiszta kezébe* kerül a párt vezetése és visszatérnek a *paraszti radikalizmust jelentő békési programhoz*.

A válságról a „*Reynolds News*“ azt írja, hogy az lezárult Magyarországon *rövidesen új választásokat* tartanak, hogy az időközben megváltozott népakarat megnyilvánulhasson és a politikai erőviszonyok a nép jelenlegi véleménye szerint alakulhassanak ki. *Ries* igazságügyminiszter egy beszédében leszögezte, hogy az új választásokat *természetesen az új választójogi törvény szerint* kell lebonyolítani, amely az *antidemokratikus elemeket kizárja a szavazásból*.

A magyarországi belpolitikai válságot *egyes külföldi lapok* ellenséges érzelmekkel, sőt meghamisítva kommentálták, azt állítván, hogy Magyarországon *kommunista puccsot* hajtottak végre, Budapesten *patakokban folyik a vér és a munkásság sztrájkol*. A „*Daily Worker*“ ezzel szemben megállapítja, hogy *a válság véget ért és továbbra is koalíciós kormányzás folyik*. Minden *ellenkező jelentés közönséges hazugság*. — Az olasz „*Avanti*“ leszögezi, hogy a válság, amely a *ketős játéknak* végét vetette, *a legszigorúbb parlamenti keretek között zajlott le*. — A „*Daily Telegraph*“ szerint az új kormány *megalakításával a feszültség tetemesen enyhült*. A „*Times*“ azt írja, hogy a baloldali *kiszegzdepárt* őszintén *demokratikus parasztjaival akar együttműködni*, akiket el őhajt választani a középosztály és úri *bürokrácia bizonytalan gyászolóitól*. A *moszkvai rádió* pedig megállapítja, hogy most *válott teljesen világossá, miszerint a kiszegzdepárt elnöke és főtitkára Horthy klikkjéhez tartozott*.

Nyilván a konzervatív sajtó állhíreinek hatása alatt az *U. S. A. kormánya felfüggesztette a felesleges amerikai hadianyagok vásárlására Magyarországnak engedélyezett 30 millió dolláros áruhitelt*, felvilágosítást várva a magyar helyzetről. De később a zárlatot feloldotta.

„*Franc Tireur*“ erről azt írja, hogy Magyarország *ellenáll a Nyugat felől reánehézedő nyomásnak*. A „*L'Humanité*“ pedig megállapítja, hogy a magyar belpolitikai fordulat *arra enged következtetni, miszerint Magyarország nem hajlandó vállalni azt a szerepet, amelyet a dollárdiplomácia szánt neki Európa szívében*. *Gerő* magyar közlekedési miniszter kijelentette, hogy *a magyar kormány szívesen lát kicsi és nagy, rövid- és hosszúlejáratú külföldi kölcsönt, amelyért hajlandó még a szokásosnál is nagyobb kamatot fizetni, de a magyar szabadságot és függetlenséget a világ valamennyi dollárjáért sem bocsátja áruba*.

Lóránt Imre